

УДК 330.1:658.012.8

С. О. Корецька,
д. е. н., професор

ЕКОНОМІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТРАСФОРМАЦІЙНОЇ ВЛАСТИВОСТІ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

У статті наведено авторське визначення поняття "фінансові ресурси" та розглянуто їх функціональні властивості; подано економічну інтерпретацію властивості трансформації фінансових ресурсів у активи підприємства.

In article it is given author's oneperdelennye concepts "financial resources" and are considered them функціональні властивості. It is offered economic interpretation of property of transformation of financial resources in enterprise actives.

Ключові слова: фінансові ресурси, активи підприємства, активізація ресурсів, результат, ресурсний пакет.

ВСТУП

Незаперечною ознакою розвитку економічних систем, до яких належить і підприємство, є зумовлене ним зростання значення фінансових ресурсів. Саме це, на думку багатьох науковців, зумовило домінування, починаючи з другої половини ХХ століття, нового напрямку в неокласичній фінансовій теорії, основним предметом якого є проблеми функціонування ринку капіталів та руху фінансових ресурсів як ключових чинників економічного розвитку. Розбіжності у визначенні поняття "фінансові ресурси" варіюють від спроб дати чітко наукове тлумачення до використання прийомів так званого здорового глузду. Це зумовлено тим, що, як і будь-яке економічне явище, фінансові ресурси мають різні форми прояву. Крім того, кожен дослідник адаптує зміст використовуваних термінів до вирішення завдань власного дослідження для того, щоб найповніше розкрити досліджувану проблему. Дослідженню фінансових ресурсів підприємств присвячені праці багатьох відомих вітчизняних і закордонних вчених, серед яких: Б. Лев, Дж. Барні, С. Гошал, А.П. Градов, Гері Кокінз, Р.С. Каплан, І.А. Бланк, О.Б. Бутнік-Сіверський, В.М. Геєць, О.В. Копилов, М.К. Марінічева, Н.М. Любенко, І.М. Рєпіна та інші. У дослідженнях названих економістів відображено окремі аспекти сутності й ролі фінансових ресурсів, їхнього впливу на економіку і фінанси на мікро- і макроекономічному рівні. Водночас відчувається, що недостатньо вивчено особливості та специфіку функціонування фінансових ресурсів підприємств за умов розвитку ринкових відносин, неповною мірою визначено їх місце і роль у формуванні загальнодержавних фінансових ресурсів.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета даної статті — уточнити визначення поняття "фінансові ресурси", розглянути їх функціональні властивості та пояснити економічну інтерпретацію властивості трансформації фінансових ресурсів у активи підприємства.

РЕЗУЛЬТАТИ

Фінансові ресурси суб'єктів господарювання незалежно від форм власності формуються в процесі розподілу і перерозподілу створеного національного продукту.

Місце і роль фінансових ресурсів у розширеному відтворенні можна чітко визначити лише тоді, коли матимемо їх теоретичне обґрунтування як економічної категорії. В економічній літературі й на сьогодні немає єдиної думки щодо визначення фінансових ресурсів, їх складу, методів впливу на ефективність господарювання. При широкому використанні в економічній літературі і практиці терміна "фінансові ресурси" його тлумачення відрізняється.

У фінансово-кредитному словнику трактує, що "фінансові ресурси — це грошові кошти, які знаходяться у розпорядженні держави, підприємств і установ, і використовуються для покриття затрат і формування різних фондів та резервів [6, с. 504].

У наведеному визначенні фінансові ресурси розглядаються як суто грошові кошти. Крім того, фінансові ресурси держави прирівнюються до фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Аналогічне визначення фінансових ресурсів дає Загородній А.Г. Він вважає, що "фінансові ресурси — це сукупність коштів, що є в розпорядженні держави та суб'єктів господарювання [7, с. 404].

Розглядаючи це визначення, слід зауважити, що фінансові ресурси характеризують не грошові кошти взагалі, а грошові нагромадження, грошові фонди, які сформовані на підприємстві в процесі розподілу новоствореного продукту і мають цільове призначення. Такої думки щодо визначення фінансових ресурсів дотримується М.Г. Сичов, який вважає, що "фінансові ресурси — це грошові нагромадження і грошові фонди, що створюються підприємствами, об'єднаннями в процесі розподілу і перерозподілу суспільного продукту і національного доходу" [8, с. 13].

Приведене визначення свідчить, що фінансові ресурси формуються в процесі розподілу національного продукту. Рух вартості національного продукту на всіх стадіях відтворювального процесу супроводжується трансформаціями його частини у фінансові ресурси.

Таким чином, у функціонуванні категорії "фінансові ресурси" втілюється рух двох категорій: "фінансові ресурси держави" (макроекономічний рівень) і "фінансові ресурси суб'єктів господарювання" (мікроекономічний рівень). Отже, фінансові ресурси суб'єктів господарювання є економічною (фінансовою) категорією, яка виражає фінансові відносини, пов'язані з рухом частини грошових коштів суб'єктів господарювання, що перебувають в їхньому розпорядженні та спрямовуються на виробничий і соціальний розвиток, матеріальне заохочення. Її суспільне призначення — фінансове забезпечення процесу розширеного відтворення виробництва на підприємствах. Категорії "фінансові ресурси" притаманні дві функції — формування та використання фінансових ресурсів. Основні аспекти, що визначають фінансові ресурси як окрему категорію й розкривають її зміст, представлені на рис. 1.

Фінансові ресурси суб'єктів господарювання мають

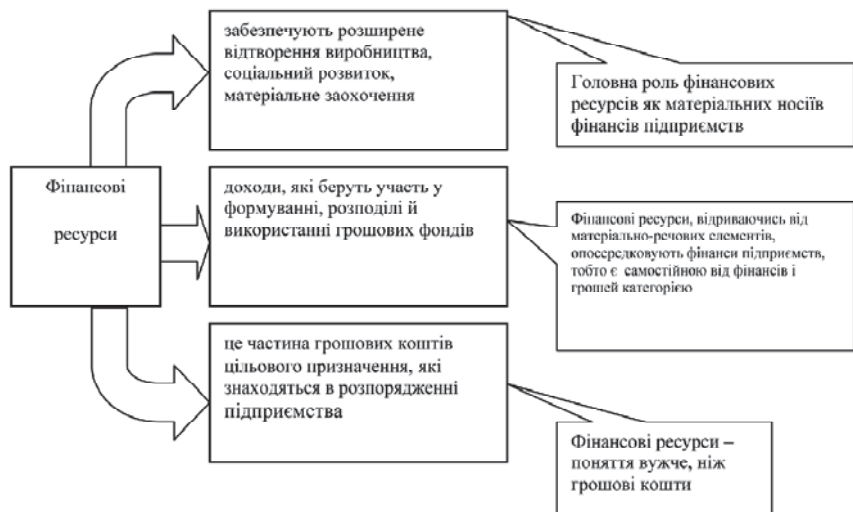

Рис. 1. Сутність категорії "фінансові ресурси"

суспільне призначення, оскільки за їх рахунок формується дохідна частина Державного бюджету України, здійснюються внески в цільові державні фонди.

Сутність фінансових ресурсів суб'єктів господарювання проявляється через її функції. Фінансові ресурси суб'єктів господарювання виконують дві функції: формування фінансових ресурсів у процесі виробничо-господарської діяльності; використання фінансових ресурсів для забезпечення операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, для виконан-

Рис. 2. Управління фінансовими ресурсами

Продуктивність активу	висока	ЖИТТЯ Зона вибору ресурсу за умов обмеження фінансових можливостей	СИЛА Зона вибору ресурсу з метою посилення конкурентної позиції на ринку
	низька	СТАРІСТЬ Зона вибору ресурсу в умовах старіння бізнесу	РИЗИК Зона вибору ресурсу менеджментом низького рівня компетентності
		низька	висока

Вартість активізації процесу формування ресурсів

Рис. 3. Матриця вибору ресурсів з метою їх подальшої активізації

ня своїх фінансових зобов'язань перед бюджетом, комерційними банками, постачальниками.

Слід зазначити, що будь-які ресурси обмежені і досягти бажаного ефекту можна не тільки регулюванням їхнього обсягу, а й через установлення оптимального співвідношення різних ресурсів. З усіх ресурсів фінансові мають першочергове значення, оскільки це єдиний вид ресурсів підприємства, що трансформується безпосередньо і з мінімальною витратою часу в будь-який інший вид ресурсів.

Актуальним постає питання управління фінансовими ресурсами, яке представлено на рис. 2.

Таким чином, на цій концептуальній основі приходимо до висновку, що фінансові ресурси підприємства (суб'єкта господарювання) — це ресурси, які забезпечують неперервність руху грошових потоків.

У стабільних умовах господарювання, рішення про активізацію процесу формування ресурсу приймається, виходячи з реальних потреб діяльності підприємства, вартості виробничого процесу та очікувань щодо отримання певного результату. Ситуація дещо змінюється за умови обмеження фінансових можливостей підприємства під час депресійного стану економіки (який нині спостерігається в Україні), оскільки за таких умов, як свідчить практика, грошова маса підприємства зменшується, що змушує його залучати матеріальні ресурси дрібними партіями, вести пошук більш дешевого і можливо менш якісних виробничих ресурсів, скорочувати бюджет витрат на розробку та придбання нематеріальних ресурсів, відмовлятися від інвестиційних проектів з низькою та середньою внутрішньою нормою дохідності та тривалим періодом окупності, переглядати політику щодо підбору та оплати праці персоналу. Отже, за умов депресійного стану економіки постає невідкладне завдання пошуку управлінських рішень щодо активізації ресурсів суб'єктів господарювання в умовах об-

меженості їх фінансових можливостей.

Досліджуючи шляхи вирішення даного завдання, було з'ясовано, що при зіставленні вартості активізації процесу формування ресурсів та продуктивності активів у ході використання утворюється матриця відбору підприємством ресурсів для подальшої трансформації їх в активи підприємства (рис. 3).

Як видно з рис. 3 матриця вибору ресурсів з метою їх подальшої активізації має чотири зони: сила, життя, старість, ризик.

Якщо ресурс характеризується високими параметрами продуктивності активу та вартістю активізації процесу формування ресурсу (зона "сила" за матрицею), то його доцільно обирати для використання підприємством, яке має на меті посилити конкурентну позицію на ринку за рахунок використання інноваційних технологій, нової техніки, більш кваліфікованого персоналу та якіснішої системи менеджменту [5, с. 147].

За умови обмеження фінансових можливостей для підприємства стає недосяжним більш дорогий ресурс з ресурсного пакета, тому рішення про активізацію процесу формування потенційного ресурсу приймається, виходячи з позицій забезпечення загальної дієспроможності суб'єкта господарювання при мінімальних затратах на нього, в тому числі за рахунок деякої втрати його якісних параметрів (зона "життя" за матрицею).

В умовах старіння бізнесу зазвичай підприємство залучає до трансформації класичні ресурси і за умови вже тривалого використання їх вартість теж незначна (зона "старість" за матрицею). Але ця економічно вигідна ситуація триває недовго, бо низька продуктивність активу негативно впливає на загальний абсолютний результат діяльності підприємства і поступово загострює проблему скорочення грошової маси. В цей час керівництво підприємства має перейматися пошуком нового напрямку діяльності, а не радіти низьким затратам щодо залучення ресурсу.

Важко економічно інтерпретувати зону "ризик" за матрицею. Не логічно погоджуватися на активізацію процесу формування ресурсу, знаючи, що він дуже дорого коштує і має низьку продуктивність. Проте практика показує, що такі випадки не одиничні. Це може свідчити передусім про низький рівень кваліфікації керівника, який приймає рішення про активізацію процесу формування ресурсу, або про вплив інших неекономічних факторів.

Говорячи про активізацію процесу форму-

вання ресурсів суб'єктів господарювання, слід пам'ятати, що специфічною особливістю фінансових ресурсів є те, що для участі у процесі виробництва вони потребують трансформації в інші види ресурсів. Вони не беруть безпосередньої участі у процесі виробництва, тобто щодо фінансових ресурсів не застосовується механічний, хімічний, біологічний чи інший вплив з метою зміни їх фізичних та споживчих якостей. Окремі види інших ресурсів потенційно теж мають таку саму здатність. Однак для фінансових ресурсів трансформаційна властивість, на наш погляд, є унікальною.

Для з'ясування технології активізації ресурсів підприємства за умов обмеження його фінансових можливостей необхідно більш детально розглянути модель трансформації фінансових ресурсів у активи підприємства, яка за всіма канонами процесуального підходу передбачає наявність сукупності споріднених елементів, вхід, ядро та вихід [3, с. 154]. Виходом для даної моделі слугують ресурси здатні за визначеної бізнес-моделі перетворюватися в активи підприємства для досягнення очікуваного результату діяльності. Ядром є безпосередньо активи підприємства, сформовані у результаті трансформації фінансових ресурсів підприємства. А виходом результат участі активів у господарській діяльності підприємства.

Модель трансформації фінансових ресурсів в активи підприємства передбачає щонайменше три варіанти її існування: прогресивної, одиначної та регресивної трансформаційної призми.

Прогресивна (оптимальна) трансформаційна призма ілюструє ситуацію, коли з невеликого пакета фінансових ресурсів формуються активи, які здатні досягти суттєвих результатів (рис. 4). Іншими словами, мультиплікатор співвідношення результатів і фінансових ресурсів більше одиниці.

Ситуація, представлена на рис. 2, притаманна зоні "життя" за матрицею вибору ресурсу з метою його подальшої активізації.

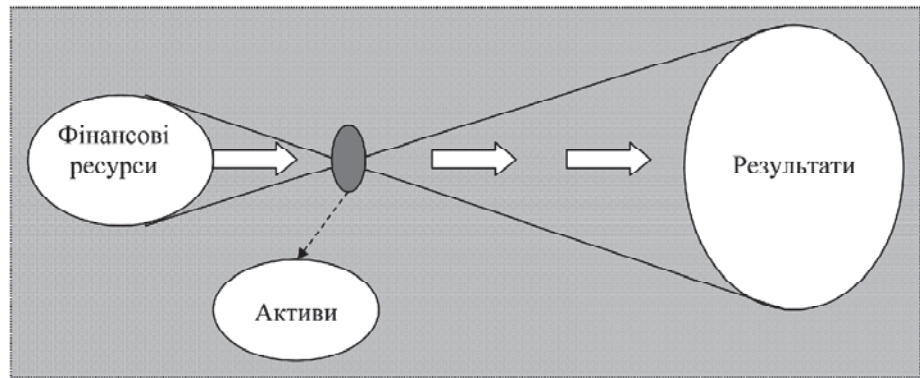

Рис. 4. Прогресивна (оптимальна) трансформаційна призма

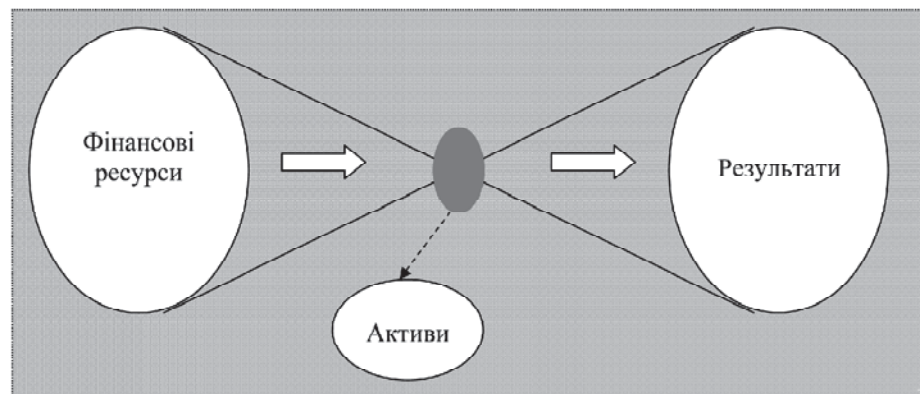

Рис. 5. Одиначна трансформаційна призма

Одиначна трансформаційна призма відтворює таку кількість результату, скільки було запропоновано для вибору ресурсів (рис. 5).

Ситуація, представлена на рис. 3, притаманна зонам "сили" та "старість" за матрицею вибору ресурсу з метою його подальшої активізації. Проте абсолютні результати, які може отримати підприємство, будуть суттєво різними.

Регресивна трансформаційна призма вимоглива до параметрів ресурсів на вході, проте продукує мізерні результати на виході (рис. 6). Мультиплікатор співвідношення результатів і ресурсів менше одиниці.

Ситуація, представлена на рис. 4, притаманна зоні "ризик" за матрицею вибору ресурсу з метою його подальшої активізації.

Спроможність фінансових ресурсів до трансформації важлива не сама по собі, а в часовому аспекті. Це означає, по-перше, постійну готовність ресурсу до трансформації в будь-який час і без обмежень. При цьому у процесі такої трансформації фінансові ресурси не повинні втрачати акумульовану в них вартість або незначну її частину. І, по-друге, важливо, щоб у разі зростання часового періоду трансформаційна властивість ресурсу істотно не зменшувалася, а витрати на його утримання не збільшувалися. З цих особливостей впливає та

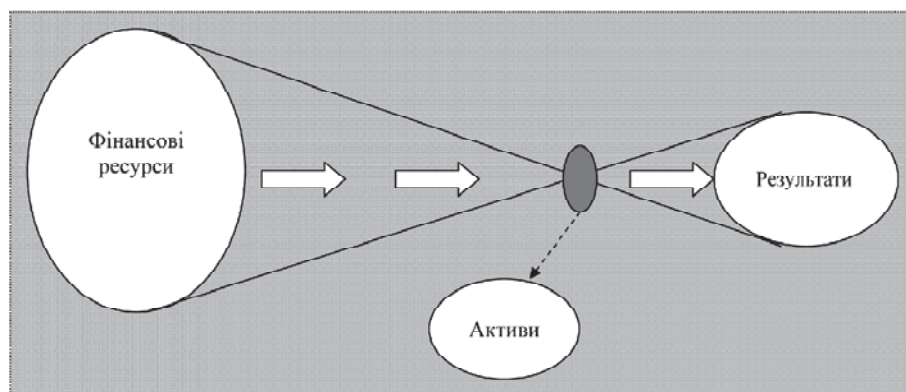

Рис. 6. Регресивна трансформаційна призма

обставина, що віднесення окремих видів активів до фінансових ресурсів залежить від часового періоду, для якого здійснюється така оцінка.

Економічну інтерпретацію трансформаційної властивості фінансових ресурсів найповніше відображено у концепції ліквідності. У фінансовій теорії та практиці управління фінансовою діяльністю підприємства ліквідність розглядається як спроможність активу у короткий період часу бути реалізованим із найменшими втратами його реальної ринкової вартості. Основним кількісним показником її виміру є рівень ліквідності активу. Отже, рівень ліквідності слід вважати визначальною ознакою віднесення їх до складу фінансових ресурсів.

ВИСНОВКИ

За результатами проведених досліджень приходимо до висновку, що:

— активи підприємства — це варіативна частина ресурсів, яка обирається суб'єктом господарювання для здійснення підприємницької діяльності за схваленої бізнес-моделі через свою здатність, з урахуванням фактора часу та ризику, приносити економічну вигоду та забезпечувати конкурентоспроможність підприємства на конкретному ринку;

— для з'ясування технології активізації процесу формування ресурсів підприємством за умови обмеження його фінансових можливостей необхідно більш детально розглянути модель трансформації фінансових ресурсів в активи підприємства, яка існує в трьох варіантах: прогресивної, одиничної та регресивної трансформаційної призми;

— існують суттєві розбіжності в методиці прийняття рішення про активізацію процесу формування ресурсу в стабільних умовах та за умови обмеження фінансових можливостей підприємства за умов депресійного стану економіки;

— за умови обмеження фінансових можливостей для підприємства стає недосяжним більш

дорогий ресурс з ресурсного пакета, тому рішення про активізацію процесу формування потенційного ресурсу приймається, виходячи з позицій забезпечення загальної дієспроможності суб'єкта господарювання при мінімальних затратах на нього, в тому числі за рахунок деякої втрати його якісних параметрів (зона "життя" за матрицею).

— в загальному питанні

ресурсовикористання метою підприємства є оптимізація обсягів фінансових ресурсів з метою підвищення загальної прибутковості компанії.

Викладене вище дозволяє стверджувати, що сучасний стан наукової розробки вказаної проблематики вимагає появи нової парадигмальної конструкції системи управління фінансовими ресурсами підприємств, яка має спиратися на глибоке усвідомлення процесу їх трансформації в активи для досягнення очікуваних результатів за різних економічних умов.

Література:

1. Кокинз Г. Управление результативностью: Как преодолеть разрыв между объявленной стратегией и реальными процессами: пер. с англ. — М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. — 315 с.
  2. Марцин В.С. Деякі підходи до організації управління фінансовими ресурсами підприємства / В.С. Марцин // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — № 12. — С. 153—160.
  3. Опарін. В.М. Фінанси підприємств / Н.М. Любенко. — К.: Центр навчальної літератури, 2009. — 264 с.
  4. Рєпіна І.М. Активи підприємства: категоріальний аналіз та систематологія // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. Спец. вип. Економіка підприємства: теорія і практика. — Ч.ІІ. — К.: КНЕУ, 2008. — С. 548—553.
  5. Хотомлянський О.Л. Теоретичні основи управління фінансовими ресурсами підприємств / О.Л. Хотомлянський, І.О. Сіненко // Актуальні проблеми економіки. — 2007. — № 2. — С. 145—151.
  6. Фінансово-кредитний словарь в 3-х томах. — М.: Финансы и статистика, 1965. — 511с.
  7. Загородній А.Г. Фінансовий словник. / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко Т.С. — К.: Знання, 2000. — 576 с.
  8. Финансы СССР / [авт.-уклад. Сычов Н.Г.] — М.: Финансы и статистика, 1984. — 250 с.
- Стаття надійшла до редакції 05.09.2011 р.